

*Prof. Dr Zoran Miladinović**

CARINSKI POSTUPAK SA ROBOM KOJOM SE POVREĐUJU PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE**

U radu se razmatra carinski postupak sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine (krivotvorenom i piratskom robom). Autor ukazuje da su, zbog toga što su krivotvorenje i piraterija dobile razmere epidemije sa štetnim posledicama po svetsku i nacionalnu privredu, na međunarodnom nivou i u okviru EU, usvojene mere za sprečavanje ovih negativnih pojava. U skladu sa odredbama Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine i regulativom EU, kao i nadležnostima Republika članica Državne zajednice SCG, Republika Srbija je, u cilju sprečavanja uvoza i izvoza krivotvorene i piratske robe, odredbama Carinskog zakona propisala carinski postupak sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine. U tom smislu odredbe naših carinskih propisa u potpunosti su usaglašene sa međunarodnim i evropskim standardima u pogledu carinskog tretmana prava intelektualne svojine.

Uvodne napomene

Od kraja sedamdesetih godina, prošloga veka, intelektualna svojina postaje najskuplja roba na svetskom tržištu.¹ Ovo zbog toga što se u stvaranje intelektualnih dobara ulažu najkreativniji ljudski potencijali, ogromna finansijska sredstva i znatno vreme. Za stvaranje jednog pronalaska vrlo često je potrebno i po nekoliko godina. Pa i onda kada se pronalazak stvori, neizvesno je da li će do njegove zaštite i doći, odnosno da li će se pronalazaču priznati patent kao subjektivno pravo kojim se pronalazak štiti. To zavisi od niza faktora. I sam postupak za priznavanje patenta je veoma složen, dugotrajan i nadasve skup. Taj postupak redovno traje 3 do 5 godina od dana podnošenja prijave, a nekada i više. Ponekada se taj postupak okonča bez priznavanja patenta ili sličnog subjektivnog prava intelektualne svojine. Takođe, da bi jedan proizvod sa određenom oznakom postao prepoznatljiv na tržištu potrebno je da ima određeni konstantni kvalitet i da je trajnije prisutan na tržištu. Upravo zbog činjenice da robu danas prodaje njena marka, a ne

* Pravni fakultet, Niš.

* Ovaj rad predstavlja rezultat istraživanja na projektu „Pristup pravosuđu-instrumenti za implementaciju evropskih standarda u pravni sistem republike Srbije“, br. 149043D, koji finansira Ministarstvo nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije.

¹ Kukrika, Milan - Inić, Vladimir: Menadment znanjem i intelektualnim kapitalom.- Beograd, 2003, str.

kvalitet, krivotvorenje i piraterija² su dobili razmere epidemije. Ove pojave imaju duboke korene i poznate su još iz rimskog doba, kada su proizvođači vina i likera iz Narbone (južna Francuska) kopirali zapušače za amfore, nastojeći da na taj način plasiraju svoja vina kao italijanska, za kojima je u to doba vladala velika potražnja.³ Zvuči neverovatno, ali podaci govore da su najveći krivotvorci i pirati tokom devetnaestog veka poticali iz Austrije i Švajcarske, zbog kojih su velika industrijska preduzeća iz više zemalja odbila da učestvuju na Svetskoj izložbi u Beču 1873. godine, plašeći se da njihovi izloženi proizvodi na izložbi budu kopirani od strane tada najvećih evropskih pirata iz navedenih zemalja. Zbog toga je pogrešno mišljenje (čak i u stručnim krugovima) da su krivotvorenje i piraterija pojave savremene proizvodnje i trgovine. Što su ove pojave danas dobile razmere epidemije zaslužna je savremena tehnologija kopiranja, zahvaljujući kojoj je veoma teško uočiti razliku između kopije i originala. Ono što karakteriše današnje krivotvorenje i pirateriju jesu sledeće činjenice:

Prvo, ove pojave su danas do te mere usavršene tako da originalni proizvodi sve više liče na krivotvorene i piratske umesto da to bude obrnuto;

Drugo, dok su u prošlosti uglavnom krivotvoreni luksuzni i skupi proizvodi, danas listu krivotvorene i piratske robe čine svi mogući proizvodi: sredstva za ličnu higijenu, rezervni delovi za automobile, hemikalije za poljoprivredu, delovi za avione, farmaceutska i medicinska sredstva, video i audio kasete, filmovi, kompjuterska oprema, čak i crkveni kalendari;⁴

Treće, krivotvorenje i piraterija su danas prisutni na čitavom prostoru svetuskog tržišta, a jedna od karakteristika trgovine ovom vrstom proizvoda jeste da se, po pravilu, ta roba ne prodaje u zemlji porekla.

Posebno zabrinjava činjenica da je krivotvorenje prisutno u dve oblasti: avioindustriji i proizvodnji farmaceutskih i medicinskih sredstava. Primera radi, u okviru spejs-šatl programa, NASIN Hablov teleskop je nekoliko puta vraćan iz kosmosa na zemlju i ponovo kompletiran, jer je utvrđeno da je bio montiran krivotvorenim utvrđivačima. Takođe, u spejs-šatl su pronađeni krivotvoreni tranzistori. Da je krivotvorenje poprimilo zabrinjavajuće razmere u ovoj oblasti govori takođe podatak da je udes čarter aviona, koji je 8. septembra 1989. godine leteo na liniji Oslo-Hamburg, sa velikim brojem žrtava, posledica ugradnje krivotvorenih delova koji su bili ugrađeni u rep aviona.⁵

Po posledicama najopasnije je krivotvorenje farmaceutskih i medicinskih proizvoda, odnosno lekova. Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije iz

² Pod krivotvorenjem i piraterijom u kontekstu prava intelektualne svojine, podrazumeva se svaki oblik korišćenja (proizvodnja, distribucija i prodaja) proizvoda u kojima su sadržana prava intelektualne svojine (industrijske svojine, autorskog i srodnih prava) bez saglasnosti izvornog subjekta prava ili nosioca prava, tj. lica koje je on ovlastio. Pri tome krivotvorenje je karakteristično za prava industrijske svojine (patent, žig, dizajn, geografsku oznaku porekla i topografije integrisanih kola), dok je piraterija karakteristična za autorsko i prava srodna autorskom pravu (interpretacije, fonograme, videograme, emisije, baze podataka).

³ Blagota Žarković: Usavršavanje propisa Srbije i Crne gore o suzbijanju piraterije, Glasnik intelektualne svojine br. 4/2003. str. 938.

⁴ Primera radi, samo u Srbiji je tokom 2005. godine, zaplenjeno 89.000 piratskih crkvenih kalendara.. Novosti, 24. mart 2006.

⁵ Jasna Arsić: Trgovina krivotvorenim robom i mere za njeno suzbijanje. - Iskustva GATT i EEZ, Pravo-teorija i praksa, br. 1-2/95. str. 38.

2002. godine 7% lekova proizvedenih širom sveta su krivotvoreni. Posledice toga su umiranje velikog broja ljudi koji su uzimali te lekove. Samo u toku 1999. i 2000. godine Svetskoj zdravstvenoj organizaciji prijavljeno je 46 slučajeva krivotvorenja lekova. U ovoj oblasti krivotvori se skoro sve: oznake proizvođača lekova i materijala, uputstva za upotrebu, rokovi trajanja, podaci o kontroli kvaliteta... Karakterističan je primer kompanije „Pan farmasjutilals“ iz Australije, koja pokriva 70% australijskog tržišta lekova i koja 40% svojih proizvoda izvozi na tržišta Novog Zelanda, Azije, Evrope i SAD, kojoj je 2003. godine, oduzeta dozvola za rad na period od 6 meseci upravo zbog krivotvorenja proizvoda (nepoštovanje standarda bezbednosti i kvaliteta proizvoda, lažnih podataka o izvršenom testiranju i dr.).⁶

Po finansijskim efektima, pak, najprofitabilnija je piraterija autorskih prava u oblasti muzike i softvera. Primera radi, na jedan uloženi evro u proizvodnju piratskih diskova zaradi se 9 evra što je osam puta više nego u trgovini opojnim drogama. Kada je reč o softverskoj pirateriji, situacija je takođe zabrinjavajuća. Prema jednoj sveobuhvatnoj studiji Međunarodnog udruženja proizvođača softvera (*Business Software Alliance - BSA*) u 2002. godini, 40% softvera u svetu bilo je piratskog porekla. Posmatrano po regionima taj procenat je bio sledeći: Severna Amerika 20%; Zapadna Evropa 30%; Bliski istok-Afrika 50%; Azija-Pacifik 50%; Latinska Amerika 60% dok je najveći procenat bio u Istočnoj Evropi i iznosio je preko 80%. U našoj zemlji taj procenat je iznosio čak 98%. Finansijski gubici koje su usled toga trpeli proizvođači softvera u 2002. godini iznosili su 12,6 milijardi dolara.⁷ Pored velike zarade koju krivotvorci, odnosno pirati, nelegalno ostvaruju, krađa intelektualne svojine postala je izuzetno društveno opasna delatnost iz koje se finansiraju terorističke organizacije o čemu svedoče podaci Interpol.⁸

Kada se ovaj problem posmatra u okviru Evropske unije, situacija je takođe zabrinjavajuća. Ostvarenjem cilja - stvaranje jedinstvenog evropskog tržišta, na kome lica, robe i usluge treba slobodno da cirkulišu, stvorena je i idealna prilika za krivotvorenje i pirateriju. Jedinstveno tržište, danas sa 25 zemalja članica i oko 345 miliona potrošača, idealan je prostor za subjekte koji se bave krivotvorenjem i piraterijom. Ovo zbog toga što princip slobodne cirkulacije ljudi, robe i usluga podrazumeva slobodno kretanje i odsustvo bilo kakve kontrole od momenta kada određeni proizvod prispe na teritoriju jedne od država članica EU. Po ovom principu dovoljno je, dakle, da određeni krivotvoren, odnosno piratski proizveden, proizvod na bilo koji način dospe na teritoriju neke od država članica EU, i da se on dalje potpuno mirno distribuira na čitavu teritoriju Unije.

Ovi preduslovi i u praksi su se pokazali kao realna opasnost za tržište Evropske unije, jer su se krivotvoreni i piratski proizvodi iz nekih azijskih zemalja vrlo brzo našli na tržištu Evropske unije. Podaci govore da je u 2005. godini, od zemalja članica Evropske unije Italija zauzimala prvo mesto po rasprostranjenosti krivotvorenja i piraterije. Podaci takođe govore da krivotvorenje i piraterija svake godine koštaju Francusku, kao jednu od zemalja članica Evropske unije, preko

⁶ Pregled, Beograd, 5. maj 2003. strana 7. Navedeno prema: Blagota Žarković: Op. cit. str. 942.

⁷ Studija o softverskoj pirateriji www.bsa.org.

⁸ Postoji sve više dokaza da se terorističke grupe finansiraju od prihoda koje ostvaruju krađom intelektualne svojine. Zbog toga piraterija mora biti posmatrana kao veoma ozbiljan zločin sa teškim posledicama po javnu bezbednost. Ronald, K. Nobl, Generalni sekretar Interpol.-
www.novine/arhiva/

40.000 radnih mesta, dok se za celu Uniju ta brojka procenjuje na oko 100.000 radnih mesta.⁹

Ako se imaju u vidu ove činjenice, onda je jasna zabrinutost zemalja članica Evropske unije za ovaj problem, pa su, shodno njegovoj ozbiljnosti, prilično rano (znatno ranije od drugih zemalja) pristupile njegovom rešavanju, ističući da je neophodno da se „*svim mogućim merama mora sprečiti unošenje falsifikovanih roba na zajedničko tržište.*”¹⁰

Svi ovi podaci govore da je reč o pojavi koja je poprimila zabrinjavajuće razmere i da je bilo potrebno brzo reagovanje na svim nivoima kako bi se gubici svet-ske privrede usled krivotvorenja i piraterije sveli na razumnu meru, budući da je opšta konstatacija da je ove pojave nemoguće u potpunosti iskoreniti.

1. Nedostaci zaštite prava intelektualne svojine u dosadašnjim međunarodnim konvencijama

Princip teritorijalnog dejstva subjektivnih prava intelektualne svojine ocenjen je kao neodgovarajući već sa donošenjem prvih propisa o zaštiti pronalazaka, odnosno autorskog prava. Ovo zbog toga što su svi tada doneti propisi predviđali zaštitu i ostvarivanje prava samo za domaće subjekte, dok stranci nisu uživali nikakvu zaštitu. U tom smislu tražila su se odgovarajuća rešenja u cilju sprečavanja štetnih posledica koje izaziva teritorijalno dejstvo nacionalnih propisa o zaštiti intelektualne svojine. U početku, budući da nije bilo odgovarajuće regulative, jedini način da se spreče štetne posledice bilo je faktičko ponašanje, tj. onemogućavanje potencijalnim krivotvorcima i piratima da dođu do uvida u originalna rešenja tuđih proizvođa. Poznato je da je, povodom jedne međunarodne izložbe u Beču 1874. godine, znatan broj stranaca odbio da izloži svoje tehničke pronalaskе i proizvode upravo plašeći se neovlašćenog kopiranja, budući da su na prostorima tadašnje Austro-Ugarske, zaštitu pronalazačkog prava uživali samo domaći državljani.¹¹

Iako na prvi pogled nelogičan način zaštite od krivotvorenja, ova mera se u budućnosti ipak pokazala kao opravdana, budući da je zahvaljujući toj činjenici donet i prvi akt na međunarodnom nivou u pogledu zaštite intelektualne svojine, odnosno industrijske svojine. Naime, zbog te činjenice u krugovima stručnjaka preovladalo je mišljenje da je potrebno doneti jednu međunarodnu konvenciju kojom bi se uredila međunarodna zaštita industrijske svojine. Kao rezultat tog shvaćanja već 1883. godine, u Parizu je doneta Konvencija za zaštitu industrijske svojine, poznata po mestu donošenja kao Pariska konvencioja (PK). Iz istih razloga, ali radi zaštite književnih i umetničkih dela, samo nekoliko godina kasnije (1886.) u Bernu je doneta Konvencija za zaštitu književnih i umetničkih dela, poznata kao Bernska konvencija (BK), a sa pojavom prava srodnih autorskom pravu posle skoro 80 godina, 1962. godine u Rimu je doneta i Konvencija o zaštiti umetnika izvođača, proizvođača fonograma i ustanova za radio difuziju, koja je po mestu donošenja nazvana Rimska konvencija (RK).

⁹ Katarina Damjanović: Politika Evropske unije u borbi protiv falsifikovanja i piraterije, Pravo i privreda 5-8/2005, str. 678.

¹⁰ Obrazloženje za donošenje Uredbe o merama za zabranu stavljanja u slobodan promet falsifikovanih proizvoda.- OJL 357 od 18.12.1986.

¹¹ Besarović, Vesna: Intelektualna svojina (Industrijska svojina i autorsko pravo).- Beograd, 2000, str. 43.

Ovi akti predstavljaju temelje budućih aktivnosti u cilju zaštite prava intelektualne svojine na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Međutim, ovi akti i svi koji su na osnovu njih kasnije doneti, uglavnom su imali za cilj da države članice navedenih konvencija svojim nacionalnim zakonodavstvom u pogledu uslova za sticanje subjektivnih prava intelektualne svojine, izjednače strane subjekte sa svojim državljanima i da im obezbede određena minimalna prava povodom stvorenih intelektualnih dobara, dok pitanje zaštite intelektualne svojine od neovlašćenog iskorišćavanja, a posebno carinski tretman robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine nije bilo sadržano u većini međunarodnih akata dugi niz godina. Izuzetak je bio Madridski aranžman o suzbijanju lažnih i prevarnih oznaka porekla na proizvodima, usvojen u Madridu 1891. godine (MA). Prema ovom aranžmanu (čl. 1, stav 1) države članice su se obavezale da će njihovi carinski organi, pri uvozu, zapleniti svaki proizvod koji nosi lažnu ili prevarnu oznaku porekla.

2. Neophodnost drugačijeg pristupa zaštite intelektualne svojine na međunarodnom nivou

Kada su krivotvorenje i piraterija dobile zabrinjavajuće razmere i kada su ove pojave počele da ugrožavaju ekonomske interese najrazvijenijih zemalja i to na taj način što se u određenoj zemlji krivotvorila ili piratski proizvodila roba iz drugih zemalja, pristupilo se usvajanju akta kojim se države članice obavezuju da nacionalnim zakonodavstvom na svojoj teritoriji obezbede zaštitu prava intelektualne svojine i to na način koji će onemogućiti neovlašćeno iskorišćavanje tuđih intelektualnih dobara.

Opređenju da se na međunarodnom nivou usvoji dokument koji bi na sveobuhvatan način uredio sistem zaštite intelektualne svojine, i to na drugačiji način nego što je to činjeno ranijim međunarodnim konvencijama, potiče od činjenice da dotadašnji sistem zaštite intelektualne svojine putem međunarodnih konvencija, kao što su PK, BK i RK nije bio dovoljan i to iz više razloga:

Prvo, navedene konvencije počivale su uglavnom na *načelu nacionalnog tretmana*, prema kome se državljanima država članica navedenih konvencija u pogledu sticanja subjektivnih prava intelektualne svojine izjednačavaju sa domaćim državljanima, i što su navedene konvencije u cilju ostvarivanja načela nacionalnog tretmana, stranim subjektima na osnovu same konvencije (*ipso conventionis*) priznavale *određena minimalna prava*;¹²

Drugo, određeni broj država nisu potpisnice navedenih konvencija pa ih one i ne obavezuju;

¹² Primera radi, PK predviđa, kao minimalna prava, pravo međunarodnog prvenstva, pravo pronalazača da u prijavi i drugim ispravama njegovo ime bude navedeno kao ime pronalazača, pravo da nosilac patenta koji u određenom roku ne plati taksu za održavanje prava, može u naknadnom roku od šest meseci ispuniti tu obavezu i održati pravo u važnosti i dr. Detaljnije o minimalnim pravima predviđenim odredbama Pariske konvencije (minimalna prava iz oblasti industrijske svojine) videti kod: Marković, Slobodan: Pravo intelektualne svojine.- Beograd, 2000, str. 34. Takođe, BK sadrži određena minimalna prava kao što su: zaštita autorskog prava bez ispunjenja bilo kakvih formalnosti; minimalni rok trajanja imovinskopravnih ovlašćenja autora za života autora i 50 godina posle njegove smrti, i dr. Detaljnije o minimalnim pravima predviđenim BK (minimalna prava iz oblasti prava srodnih autorskom pravu) videti kod: Marković, Slobodan: Autorsko pravo i srodna prava.- Beograd, 1999.

Treće, skoro sve do tada usvojene konvencije sadrže odredbe prema kojima se pruža mogućnost državama članicama da prilikom pristupanja konvenciji stave rezervu na pojedine njene odredbe;

Četvrto, u svim dotada usvojenim međunarodnim konvencijama nije postojao mehanizam za sankcionisanje država potpisnica navedenih konvencija koje ne obezbeđuju adekvatnu zaštitu intelektualne svojine na svojoj teritoriji.

Bilo je, dakle, potrebno usvojiti jedan univerzalni međunarodni dokument o zaštiti prava intelektualne svojine, koji će imati najveći mogući stepen obaveznosti za najveći broj zemalja (skoro sve). Da bi se to postiglo, moralo se pristupiti usvajanju takvog dokumenta u okviru neke međunarodne organizacije čije delovanje ima uticaja na sve ili na što veći broj država. Kao najpogodnija međunarodna organizacija u okviru koje bi to bilo moguće odabran je tadašnji Opšti sporazum o carinama i trgovini–GATT, iz koga je nastala današnja Svetska trgovinska organizacija (STO). Kao dodatak Sporazuma iz Marakeša kojim je ustanovljena STO, zaključen je Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine–TRIPS (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights–TRIPS*). TRIPS je dokument koji obavezuje sve države članice STO, i one koje pretenduju da to postanu, da nacionalnim zakonodavstvom na svojoj teritoriji obezbede stvarnu zaštitu i ostvarivanje prava intelektualne svojine. Ovaj dokument, dakle, nema za cilj izjednačavanje stranaca državljana država članica STO sa domaćim državljanima, već da države članice STO obaveže da svojim nacionalnim zakonodavstvom i konkretnim merama obezbede zaštitu i ostvarivanje prava intelektualne svojine, odnosno da usvojenim merama (građanskopravnim, krivičnim i carinskim) učine sve kako bi se sprečilo neovlašćeno korišćenje tuđih intelektualnih dobara. Pri tome TRIPS sadrži principe kojih se države članice STO, i one koje pretenduju da to postanu, moraju pridržavati prilikom donošenja propisa kojima se sprečava neovlašćeno korišćenje intelektualne svojine.

TRIPS je usvojen pod uticajem najrazvijenih zemalja sveta - SAD, Japana i država članica Evropske unije 1994. godine, koje su isticale da trpe velike gubitke zbog nedovoljne zaštite intelektualne svojine u svetu. TRIPS je stupio na snagu 1. januara 1995. godine.

Suština TRIPS-a je u sledećem:

Prvo, TRIPS, je dokument koji obavezuje države članice da nacionalnim zakonodavstvom obezbede odgovarajući stepen zaštite i predvide mere za faktičko ostvarivanje subjektivnih prava intelektualne svojine. Drugim rečima, države članice su obavezne da nacionalnim zakonodavstvom propišu odgovarajuće sankcije (građanskopravne, krivične, carinske), dovoljno visoke kako bi se sprečilo neovlašćeno korišćenje prava intelektualne svojine, odnosno da propišu odgovarajuće krivične sankcije (novčane kazne i kazne zatvora) kada se iskorišćavanje tuđeg prava intelektualne svojine vrši svesno i na komercijalnoj osnovi, kao i da carinskim propisima predvide mere kojima će sprečiti ulazak krivotvorene robe na svoje tržište;

Drugo, TRIPS ne obavezuje države članice na priznavanje nacionalnog tretmana i minimalnih prava stranim državljanima kao što je slučaj sa ranijim konvencijama, već sadrži odredbe po kojima su države članice dužne da nacionalnim zakonodavstvima obezbede stvarnu zaštitu prava intelektualne svojine na svojoj teritoriji i to u skladu sa principima TRIPS-a;

Treće, TRIPS sporazum obavezuje sve države članice STO da nacionalnim zakonodavstvima obezbede stvarnu zaštitu pravu intelektualne svojine, a kao garancija da će ovoga puta svaka država svojim nacionalnim zakonodavstvom obezbediti zaštitu i ostvarivanje prava intelektualne svojine stoji činjenica da je Savet za sprovođenje TRIPS-a ovlašćen da nadzire njegovo sprovođenje i da prema državi koja na svojoj teritoriji ne obezbedi zaštitu intelektualne svojine u skladu sa principima TRIPS-a, može da uvede trgovinske sankcije;

Četvrto, ono što je garancija da će sve ili najveći broj država doneti propise koji će se zasnivati na principima TRIPS-a jeste činjenica da *ni jedna zemlja ne može postati članica STO ukoliko ne prihvati odredbe TRIPS-a*.

Peto, radi eliminisanja mogućnosti da se na odredbe TRIPS-a stave rezerve u završnim odredbama (čl. 65 i 66) predviđeno je da zemlje u razvoju i zemlje koje su u procesu prelaska sa centralno-planskog na tržišno privrešivanje imaju rok od 4 godine od dana stupanja na snagu TRIPS-a za usaglašavanje svojih propisa o zaštiti prava intelektualne svojine sa odredbama TRIPS-a. Za najmanje razvijene zemlje taj rok je deset godina.

Procenjujući da carinski organi u tom smislu mogu odigrati značajnu ulogu u smislu da se merama na granici može efikasno sprečiti ulazak krivotvorene i piratske robe na teritoriju određene države, odnosno njen izlazak sa teritorije određene države, u TRIPS su unete odredbe prema kojima su države članice obavezne da nacionalnim zakonodavstvom za krivotvorenu i piratsku robu propišu odgovarajući carinski postupak. Kao rezultat toga nacionalni zakoni danas sadrže odredbe o merama za sprečavanje uvoza, odnosno izvoza krivotvorene i piratske robe.

3. Carinski tretman robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine u odredbama TRIPS-a

Carinskom tretmanu prava intelektualne svojine, odnosno carinskom postupku sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine TRIPS U okviru III dela *Sprovođenje prava intelektualne svojine* posvećuje čitav *Odeljak 4 (Posebni postupci koji se odnose na pogranične mere čl. 51-60)*. Prema odredbi člana 51 TRIPS-a države članice su dužne da predvide postupak koji će omogućiti nosiocu prava intelektualne svojine koji ima osnovanih razloga da sumnja da može doći do uvoza robe sa krivotvorenim žigom (krivotvorena roba) ili robe proizvedne na osnovu nezakonitog prisvajanja autorskih prava (piratskih proizvoda), da podnese pisani zahtev nadležnim upravnim ili sudskim organima da nalože da *carinske vlasti obustave puštanje u slobodan promet takve robe*. Nosilac prava koji podnosi zahtev mora da dostavi odgovarajuće dokaze koji će uveriti nadležne vlasti da na osnovu zakona zemlje uvoza, postoji povreda njegovog prava intelektualne svojine i da dostavi dovoljno detaljan opis i/ili uzorak robe kako bi je carinski organi mogli lako prepoznati. Nadležne vlasti su dužne da u odgovarajućem roku obaveste podnosioca zahteva da li je njegov zahtev usvojen i, ukoliko je zahtev usvojen, odrede rok u kome carinski organi treba da preduzmu meru.

Države članice su ovlašćene da zatraže od podnosioca zahateva da pruži garanciju ili adekvatno novčano obezbeđenje dovoljno da zaštiti tuženog i nadležne vlasti, kako bi se sprečila moguća zloupotreba prava na podnošenje zahteva. U svakom slučaju, tražene garancije ne mogu biti takve i tolike da deluju odvrćajuće na podnošenje zahteva.

Ukoliko je obustavljanje puštanja u slobodan promet krivotvorene ili pirateske robe bilo izvršeno od strane carinskih organa, a ovlašćeni organ (sud ili organ uprave) nije doneo odluku o privremenom puštanju zadržanih proizvoda, i pod uslovom da su ispunjeni svi ostali uslovi za uvoz robe, vlasnik, uvoznik ili primalac robe može pustiti u promet takvu robu, pod uslovom da uplati odgovarajući iznos na ime obezbeđenja za slučaj da se pokaže da je bilo povrede prava. Uplaćeni iznos sredstava na ime obezbeđenja ne lišava nosioca prava da pokrene sudski postupak u kome bi se utvrdilo da li postoji povreda prava. Ukoliko nosilac prava ne pokrene sudski postupak u odgovarajućem roku, iznos uplaćeni na ime obezbeđenja mora biti vraćen (čl. 53, stav 2 TRIPS-a).

Ukoliko carinski organi donesu odluku o obustavljanju puštanja u slobodan promet robe za koju se sumnja da je krivotvorena ili piratska, o tome će se bez odlaganja obavestiti podnosilac zahteva i uvoznik, odnosno primalac robe.

Ukoliko carinski organ u roku od 10 dana od dana kada je podnosilac zahteva obavешten da je obustavljeno puštanje robe u promet, ne bude obavешten da je pokrenut sudski postupak u kome treba da se utvrdi postojanje povrede prava, ili nadležni organ ne donese odluku o produženju roka zadržavanja robe, roba će biti puštena u promet pod uslovom da su svi ostali uslovi za uvoz ili izvoz ispunjeni. U opravdanim slučajevima rok od 10 dana može se produžiti najviše za narednih 10 dana.

Države članice su dužne da, u cilju zaštite oštećenih lica, propišu obavezu da podnosilac zahteva mora platiti uvozniku, primaocu ili vlasniku robe odgovarajuću naknadu za svaku povredu koja je nastala zbog pogrešnog zadržavanja robe (čl. 56 TRIPS-a).

Države članice su dužne da, vodeći računa o zaštiti poverljivih informacija, ovlaste nadležne organe da omoguće nosiocu prava da pregleda bilo koju robu koja je zadržana od strane carinskih organa kako bi potkrepio svoje zahteve. Ista takva mogućnost pregleda mora biti pružena i uvozniku robe. Uslužaju da je doneta odluka kojom se utvrđuje postojanje povrede prava, nadležni organ koji je doneo odluku obavestiće nosioca prava o imenu i adresi pošiljaoca, uvoznika i primaoca krivotvorene ili piratske robe, kao i o količini robe u pitanju.

Države članice mogu propisati ovlašćenja carinskih organa da deluju i po službenoj dužnosti u cilju sprečavanja ulaska piratske i krivotvorene robe na njenu teritoriju, odnosno izlaska te robe sa njene teritorije.

U tom slučaju carinski organi mogu, u bilo koje vreme, tražiti od nosioca prava da im dostavi sve informacije koje im mogu pomoći u izvršenju svojih ovlašćenja. Takođe, uvoznik i nosilac prava intelektualne svojine moraju biti odmah obavешteni o obustavi puštanja robe u promet. Kada je uvoznik uložio žalbu na preduzetu meru, carinski organi moraju biti o tome bez odlaganja obavешteni. Takođe, države članice su dužne da oslobode eventualne odgovornosti lica koja obavljaju carinske poslove a koja su donela odgovarajuću odluku o obustavljanju puštanja u slobodan promet krivotvorene i piratske robe, pod uslovom da su ova lica takvu odluku donala u dobroj veri (čl. 58. TRIPS-a).

Države članice su ovlašćene da predvide mogućnost da nadležni organi donesu odluku o uništavanju i da unište robu za koju se u postupku utvrdi da je krivotvorena ili piratska. U tom slučaju tuženom (licu koje je izvršilo povredu prava) se mora omogućiti da kod nadležnog suda pokrene postupak za preispitivanje odluke upravnih vlasti.

Sve navedene mere mogu biti izuzete iz primene kada su u pitanju male količine robe, pod uslovom da ih putnici koji prelaze granicu nose u ličnom prtljagu ili da su poslate u malim pošiljkama u skladu sa carinskim propisima država članica, i da te količine robe služe ličnim potrebama, da nisu namenjene komercijalnoj upotrebi (čl. 60 TRIPS-a).

4. Carinski tretman robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine u regulativi Evropske unije

Zemlje članice Evropske unije veoma rano su uočile opasnost od posledica krivotvorenja i piraterije pa i potrebu donošenja odgovarajućih carinskih propisa u cilju sprečavanja da takva roba dospe na njihovo tržište. Ovo zbog toga što je sistem otvorenog tržišta unutar Evropske unije veoma pogodan da se krivotvorena i piratska roba, nakon što pređe granicu jedne zemlje članice EU, veoma brzo nađe na čitavom tržištu Evropske unije. Imajući u vidu tu činjenicu i posledice koje krivotvorenje i piraterija ostavljaju na tržište Evropske unije, zemlje članice Evropske unije su, već u periodu kada su ove pojave počele da se šire, pristupile rešavanju ovog problema.

U tom cilju prvi koraci preduzeti su 1986. godine kada je doneta prva Uredba br. 3842/86 o merama za zabranu stavljanja u slobodan promet falsifikovanih proizvoda (*Council Regulation EEC No 3482/86 of 1 December 1986 laying down measures to prohibit the release for free circulation of counterfeit goods*)¹³ koja delimično rešava ovaj problem.

Ovom Uredbom samo delimično je rešen problem, jer se ona odnosila samo na proizvode koji su obeleženi krivotvorenom oznakom (koji ugrožavaju žig kao pravo intelektualne svojine). Dakle, oblast primene ove Uredbe bila je ograničena, budući da ostala prava intelektualne svojine (patenti, dizajn, oznake porekla, autorska i srodna prava) nisu bila njome obuhvaćena. Zato je Komisija Evropske unije, polovinom 1993. godine, izradila Predlog udredbe kojim je predloženo da se donošenjem nove Uredbe koja bi obuhvatila i druga prava intelektualne svojine, zameni Uredba iz 1986. godine. Na osnovu toga je Savet Evropske unije, 22. decembra 1994. godine, doneo Uredbu br. 3295/94 o merama u cilju zabrane stavljanja u slobodan promet, izvoza, reizvoza i stavljanja pod suspenzivni režim piratskih i falsifikovanih proizvoda (*Council Regulation EC No 3295/94 of 22. Decembar 1994 laying down measures to prohibit the release for free circulation, export, re-export or entry for a suspensive procedure of counterfeit and pirated goods*),¹⁴ koja je danas na snazi. U cilju primene ove Uredbe doneta je i posebna Uredba br. 1367/95 za izvršenje Uredbe br 3295/94 (*Commission Regulation EC No 1367/95 of 16 June 1995 laying down measures to prohibit the release for free circulation, export, re-export or entry for a suspensive procedure of counterfeit and pirated goods*).¹⁵

Suština usvajanja ove Uredbe je u proširenom obimu primene Uredbe iz 1986. na sva prava intelektualne svojine a ne samo na pravo žiga kako je to bilo predviđeno prvobitnom Uredbom. Pored toga i sam pojam znaka zaštićenog ži-

¹³ OJL 357 od 18. 12.1986.

¹⁴ OJL 133 od 17. 6. 1995.

¹⁵ OJL 133. od 17. 6.1995.

gom je preciznije, odnosno šire definisan, u odnosu na Uredbu iz 1986. godine, tako da se krivotvorenjem žiga smatra svako nanošenje na proizvodu znaka koji je identičan zaštićenom znaku ili je u pitanju znak koji se po svojim osnovnim karakteristikama ne može razlikovati od originalnog znaka. Takođe, krivotvorenjem žiga smatra se i nanošenje, baz saglasnosti nosioca žiga, svakog znaka, logoa, etikete, nalepnice ili izrada prospekta odnosno uputstva za upotrebu ili štampanje brošura u vidu garancije, čak i kada su ovi elementi predstavljeni odvojeno, kao i nanošenje krivotvorenih oznaka na ambalaži proizvoda (čl. 2, tačka a Uredbe).

Što se tiče proizvoda izrađenih na osnovu pronalazaka zaštićenih patentom, Uredba se odnosi na sprečavanje svakog oblika krivotvorenja bilo da je u pitanju pronalazak zaštićen nacionalnim ili evropskim patentom - patentom stečenim po Konvenciji o evropskom patentu.¹⁶ Ipak, kada je reč krivotvorenju proizvoda zaštićenih patentom, Uredba se odnosi samo na povredu patenta za *proizvod*, a ne i na patent za *postupak*. Ovo ograničenje je razumljivo budući da je kod patenta za postupak veoma teško utvrditi povredu prava jer je reč o zaštićenom postupku dobijanja određenog proizvoda, a to bi carinski organi vrlo teško mogli da utvrde.

Uredbom je definisano koji se proizvodi smatraju piratskim u smislu autorskog i srodnih prava. Prema članu 2. Uredbe to su svi oni proizvodi koji su kopije ili sadrže u sebi kopije izrađene bez saglasnosti nosioca autorskog ili srodnog prava, ili nosioca prava koje se odnosi na registrovani crtež ili model (nosioca prava na dizajn), ili bez saglasnosti lica koje je nosilac prava ovlastio u zemlji proizvodnje u slučaju kada izrada takvih kopija povređuje pravo prema komunitarnom zakonodavstvu ili zakonodavstvu države članice gde se podnosi zahtev za intervenciju od strane carinskih organa. Takođe prema Uredbi, sa krivotvorenjem i piraterijom izjednačeni su i svaka izrada kalupa ili matrica koji su namenjeni izradi krivotvorenog znaka ili piratskih proizvoda. Uredbom je predviđeno, a to uostalom proizilazi i iz njenog samog naziva, da se ona odnosi ne samo na sprečavanje puštanja u slobodan promet krivotvorene i piratske robe, već i na zabranu izvoza i reizvoza takvih proizvoda.

Subjekti prava intelektualne svojine, kao i ovlašćeni predstavnici nosioca prava definisani su članom 1, tačka 2c Uredbe i Uredbom br. 1367/95 za izvršenje Uredbe br. 3295. Kao nosioci prava intelektualne svojine, odnosno ovlašćeni predstavnici, definisana su sva ona lica kojima je to pravo priznato po propisima koji uređuju pravo intelektualne svojine, kao i pravna i fizička lica koja su ovlašćena da se staraju o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (*misli se na organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava prim Z.M.*).

Prema odredbama ove Uredbe, carinski organi su ovlašćeni da spreče puštanje u slobodan promet, izvoz ili reizvoz robe koja je krivotvorena ili je piratski proizvedena. Da bi carinski organi mogli da utvrde kada je u pitanju takva roba potrebno je da od nosioca prava ili ovlašćenog lica (uvoznika, organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava) dobiju pisani zahtev, koji pored ostalog treba da

¹⁶ Evropski patent je patent stečen po odredbama Konvencije o evropskom patentu (Minhenska konvencija). Takav patent stiče se podnošenjem jedne prijave sa naznačenjem većeg broja zemalja u kojima se zaštita želi, a postupak po prijavi i rešenje o priznanju evropskog patenta sa dejstvom u svim naznačenim zemljama donosi Evropski zavod za patente, kao nadnacionalni organ. Treba međutim znati da Konvencija o evropskom patentu nije akt samo zemalja članica EU već i svih evropskih zemalja koje su je potpisale ili su joj naknadno pristupile. Detaljnije o sticanju i karakteristikama evropskog patenta videti u. EZ br. 11/2005, str. 48-54.

sadrži podatke o postojanju prava intelektualne svojine. Kada je reč o autorskom i srodnim pravima (budući da za ova prava ne postoji obaveza da subjekt prava poseduje ispravu kojom dokazuje da je nosilac prava koju izdaje nadležni državni organ) potrebno je da uz zahtev bude priloženo bilo kakvo dokazno sredstvo kojim se dokazuje postojanje prava (čl. 2. Uredbe za izvršenje Uredbe br. 3295). To može biti naročito opis predmeta zaštite na osnovu koga je moguće razlikovati original od kopije, ali je najbolje deponovanje kod carinskih organa primerka originalnog proizvoda.

Carinski organi ne moraju prihvatiti zahtev nosioca prava, ali u tom slučaju moraju doneti odgovarajuću odluku sa detaljnim obrazloženjem, protiv koje nosilac prava može podneti tužbu.

Ove Uredbe sadrže odredbe kojima se vodi računa i o mogućem zloupotrebnama, odnosno neopravdanom sprečavanju puštanja u slobodan promet, izvoz i reizvoz proizvoda, pa se u tom smislu nosilac prava obavezuje da položi odgovarajući iznos na ime obezbeđenja od odgovornosti carinskih organa u slučaju da se pokaže da je odluka o zabrani puštanja u promet bila neopravdana, odnosno da nije bila u pitanju krivotvorena, odnosno piratska roba.

Prema članu 4 Uredbe, carinski organi mogu delovati i po službenoj dužnosti kada posumnjaju da je u pitanju krivotvorena ili piratska roba. U tom slučaju su dužni da takvu robu zaplene a nosioca prava obaveste o sumnji da je njegovo pravo povređeno. Nosilac prava tada treba da podnese zahtev za sprečavanje stavljanja u slobodan promet takve robe, odnosno tužbu nadležnom sudu zbog povrede prava. Ukoliko se u carinskom postupku utvrdi da je u pitanju krivotvorena ili piratska roba, carinski organ tada pristupa oduzimanju te robe.

Članom 8. Uredbe predviđeno je da se ukoliko je u postupku utvrđeno da je u pitanju krivotvorena ili piratska roba, ista uništava i to bez ikakve naknade, a preduzimaju se i mere kako bi se lica koja su izvršila delikt lišila bilo kakve dobiti.

Slično odredbama TRIPS-a i Uredba EU predviđa mogućnost izuzimanja od primene mera na robu koju putnici pri prelasku granice nose kao lični prtljag u skladu sa carinskim propisima pod uslovom da se to ne čini na komercijalnoj osnovi (čl. 10 Uredbe).

5. Carinski postupak sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine u našem pravu

U skladu sa odredbama TRIPS-a i regulativom Evropske unije, u našoj zemlji se ozbiljnije pristupilo zaštiti prava intelektualne svojine, posebno sprečavanju krivotvorenja i piraterije, i to ne samo kroz usvajanje novih propisa koji neposredno uređuju oblast intelektualne svojine (sticanje, sadržigu, ograničenja, trajanje i građanskopravnu zaštitu), već i kroz unošenje odgovarajućih odredbi u propise koji ne uređuju neposredno intelektualnu svojinu. Taj proces u Republici Srbiji je započeo krajem 2002. godine, a odlukom Vlade Republike Srbije o obrazovanju Komisije za borbu protiv piraterije,¹⁷ nastavljen je unošenjem u odgovarajuće zakone odredbi o merama za sprečavanje krivotvorenja i piraterije. Imajući u vidu da je Usvajanjem Ustavne povelje Državne zajednice Srbija i Crna Gora,¹⁸ materija carinskog i kri-

¹⁷ Sl. glasnik RS 91/2002.

¹⁸ Sl. list SCG1/2003.

vičnog zakonodavstva u potpunosti pripala Republikama članicama, Republika Srbija je u Carinskom zakonu¹⁹ jednu posebnu glavu posvetila carinskom postupku sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine (*Glava VI Mere zaštite prava intelektualne svojine na granici čl. 240-247*). Proces usavršavanja propisa za sprečavanje krivotvorenja i piraterije nastavljen je usvajanjem *Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala*,²⁰ kojim je predviđeno obrazovanje posebnog tužioca, posebnog Veća pri Okružnom sudu u Beogradu i organizovanje posebne službe u okviru ministarstva unutrašnjih poslova za otkrivanje krivičnih dela protiv visokotehnološkog kriminala, gde je intelektualna svojina stavljena na prvo mesto. Ovaj proces zaokružen je usvajanjem Krivičnog zakonika²¹ koji zaštići prava intelektualne svojine posvećuje posebnu pažnju, propisujući u glavi XX posebna krivična dela protiv intelektualne svojine.

Sa aspekta razmatranog problema, najveći značaj ima unošenje u Carinski zakon posebnih odredbi o carinskom postupku sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine (krivotvorenom i piratskom robom). Ovom pitanju u Carinskom zakonu s pravom je posvećena posebna pažnja, budući da su carinski organi prvi u lancu koji se susreću sa uvozom krivotvorene i piratske robe. Na ovaj način prava intelektualne svojine prvi put su u našoj zemlji dobila carinski tretman, što će sigurno doprineti sprečavanju puštanja u slobodan promet krivotvorene i piratske robe na našem tržištu, kao i izlasku krivotvorene i piratske robe sa našeg tržišta. Da je unošenje u Carinski zakon odredbi o carinskom postupku sa krivotvorenom i piratskom robom, odnosno odredbi o merama za zaštitu prava intelektualne svojine na granici bilo opravdano pokazuju konkretni rezultati koje su carinski organi postigli u veoma kratkom roku od momenta usvajanja zakona do danas.²² Nedostatak je što Carinski zakon Republike Crne Gore²³ bar u ovom momentu ne sadrži odredbe o carinskom postupku sa robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine.

Suština rešenja sadržana je u odredbama čl. 240, 241, 242. i 244. Carinskog zakona Republike Srbije. Naime, prema odredbi čl. 240. Carinskog zakona, uvoz, izvoz ili tranzit robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine nije dozvoljen. U slučaju da se u toku carinskog postupka posumnja da je u pitanju krivotvo-

¹⁹ Sl. glasnik RS 73/2003; 61/2005.

²⁰ Sl. glasnik RS 61/2005

²¹ Sl. glasnik RS 85/2005 ispravka u br. 88/2005.

²² Ovom prilikom navodimo samo nekoliko slučajeva u kojima su carinski organi otkrili i preduzeli zakonom propisane mere zbog povrede prava intelektualne svojine. Tako je na primer dana 19.02.2006. godine, pojačanim aktivnostima carinskih organa na sprečavanju nelegalnog uvoza tekstila otkrivena i oduzeta roba u vrednosti od 400.000 evra. Među robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine pronađeno je i 7.008 komada boca toaletne vode vodećih svetskih marki kao što su: Armani, Dolce, Chanel, Gabana, ECHO i sl. Dana 3.10. na kontrolnom punktu Brodarevo, carinici su sprovodeći mere zaštite prava intelektualne svojine, prekinuli carinski postupak i privremeno zadržali 9.450 pari patika sa oznakom NIKE, čija je vrednost 11.300 dolara. Dana 12.7.2005. godine, na kontrolnom punktu Rudnica na administrativnoj granici sa Kosovskom Mitrovicom, carinici su kod jednog putnika otkrili 1.176 piratskih muzičkih CD. Dana 2.7.2005. godine na aerodromu Niš, otkrivena su dva slučaja povrede prava intelektualne svojine i to tako što su kod određenih putnika pronađene majice PUMA, REPLAY, NIKE. Više podataka o uspehu carinskih organa u otkrivanju švercovane robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine videti www.fcs.yu vesti.

²³ Sl. list RCG 70/2003

rena i piratska roba, carinski organ prekinuće carinski postupak i zadržati tu robu pod carinskim nadzorom. Prekid carinskog postupka može se izvršiti po službenoj dužnosti ili na zahtev nosioca prava.

Prekid carinskog postupka na zahtev nosioca prava može biti pojedinačan i opšti. Pojedinačan zahtev, nosilac prava intelektualne svojine može podneti ako je u pitanju tačno određena pošiljka koja je predmet carinskog postupka. Opšti zahtev postoji u slučaju kada nosilac prava unapred dostavlja carionskom organu detaljne podatke o originalnoj robi, proizvođačima i distributerima takve robe, kao i sve ostale podatke koji carinskom organu mogu pomoći da identifikuje pošiljke za koje postoji sumnja da povređuju prava intelektualne svojine (čl. 241, st. 2. Carinskog zakona).

Kad carinski organ po službenoj dužnosti prekine carinski postupak zbog sumnje da je u pitanju krivotvorena ili piratska roba, o tome bez odlaganja obaveštava: uvoznika, nosioca prava intelektualne svojine ako mu je poznat njegov identitet, i organ nadležan za zaštitu intelektualne svojine (Zavod za intelektualnu svojinu SCG). Ovo obaveštavanje se čini kako bi navedeni subjekti, u roku od 15 dana od dana prijema obaveštenja, pokrenuli sudski postupak zbog povrede prava intelektualne svojine. U opravdanim slučajevima, a na zahtev navedenih lica, carinski organ može taj rok produžiti za još 15 dana. Ako u tom roku ne bude pokrenut sudski postupak, ili sud na zahtev nosioca prava ne donese privremenu meru na osnovu koje se odlaže puštanje zadržane robe u promet, nadležni carinski organ će sprovesti carinski postupak i pustiti robu u promet ako su ispunjeni ostali uslovi za uvoz, izvoz ili tranzit (čl. 244, stav 2. Carinskog zakona).

Nosilac prava intelektualne svojine, uvoznik, izvoznik i vlasnik robe imaju pravo da identifikuju robu, uključujući i pregled robe za koju se sumnja da je krivotvorena ili piratska, pod uslovom da se pregled obavi u carinskim prostorijama i pod nadzorom carinskih organa.

Kada je zadržavanje robe izvršeno po službenoj dužnosti, carinski organ ne odgovara uvozniku ili vlasniku robe za štetu koja nastane zbog zadržavanja robe. Međutim, ukoliko je zadržavanje robe izvršeno na zahtev nosioca prava, pa se u postupku utvrdi da je zahtev bio neopravdan, nosilac prava ili lice koje je podnelo zahtev za zadržavanje robe, dužan je da uvozniku ili vlasniku robe plati naknadu štete zbog neopravdanog zadržavanja robe (čl. 243 Carinskog zakona).

U skladu sa odredbama TRIPS-a (čl. 60), carinske mere za zaštitu prava intelektualne svojine, ne primenjuju se na nekomercijalnu robu, lični prtljag i poklonice koje unose putnici (čl. 246. Carinskog zakona).

Zaključak

Jedno od pravila kod krivotvorenja i piraterije jeste da se zemlja porekla krivotvorena i piratski proizvedena roba po pravilu ne prodaje u zemlji porekla. To znači da je krivotvorenu i piratsku robu redovno potrebno krijumčariti, odnosno nelegalno uneti na teritoriju zemlje u kojoj se namerava izvršiti distribucija. Od vremena kada su krivotvorenje i piraterija dobile razmere epidemije, i kada se došlo do saznanja da je jedan od mogućih načina da se spreči uvoz i izvoz takve robe preduzimanje posebnih mera od strane carinskih organa, na međunarodnom i regionalnom nivou pristupilo se usvajanju određenih mera kao standarda koje države članice moraju uneti u svoja nacionalna zakonodavstva. U tom smislu na međunarodnom nivou poseban značaj imaju odredbe Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualne svo-

jine, koje se odnose na obavezu država članica da propišu poseban carinski postupak sa krivotvorenim i piratskom robom. Takođe, u sprečavanju krivotvorenja i piraterije je značajan je doprinos i akata koje su usvojile zemlje članice EU.

U skladu sa opredeljenjem naše zemlje da postane punopravni član Svetske trgovinske organizacije i EU, ali i nadležnostima koje Republike članice Državne zajednice imaju na osnovu Ustavne povelje, Republika Srbija je odredbama Carinskog zakona propisala carinski postupak sa krivotvorenim i piratskom robom, odnosno robom kojom se povređuju prava intelektualne svojine. Rešenja sadržana u Carinskom zakonu Srbije u potpunosti su usaglašena sa standardima koje propisuje TRIPS, ali i sa odredbama Uredbe EU o merama za sprečavanje uvoza, izvoza, reizvoza i stavljanja u slobodan promet falsifikovanih proizvoda. Unošenjem u Carinski zakon odgovarajućih odredbi o carinskom postupku sa krivotvorenim i piratskom robom, prava intelektualne svojine prvi put su u našoj zemlji dobila carinski tretman, što već daje rezultate. Ako se ovome doda i unošenje u Krivični zakonik posebnih krivičnih dela protiv intelektualne svojine i usvajanje posebnog Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, onda se sa sigurnošću može očekivati da se krivotvorenje i piraterija u Republici Srbiji svedu na razumnu meru, budući da se ove pojave ne mogu u potpunosti iskoreniti i da one postoje i u zemljama koje zaštititi i ostvarivanju prava intelektualne svojine posvećuju naročitu pažnju i u kojima je svest građana o značaju prava intelektualne svojine na daleko višem nivou. Prema tome, ako je za raširene pojave krivotvorenja i piraterije i štetnih posledica koje su u prošlosti ove pojave ostavljale na ugled naše zemlje kao uzrok označen nedostatak propisa,²⁴ danas se to sigurno ne bi moglo reći.

Ostaje međutim, da se dobra zakonska rešenja u praksi doslednije sprovede, a pretpostavka za to je postojanje stručnog kadra koji bi sprovodio usvojena rešenja i posebno podizanje svesti građana o značaju intelektualne svojine na znatno viši nivo.

Prof. dr Zoran Miladinović

Customs procedure with the goods that make infraction of intellectual property rights

A b s t r a c t

The work deals with the customs procedure of the goods that make infraction of intellectual property rights (forged and piracy goods). The author points out that, because of the fact that forgery and piracy have reached epidemics dimension, having thus harmful consequences to the world and the national economy, at the international level and within the EU, the measures have been adopted to prevent these negative occurrences. In accordance with the Agreement on trade aspects of the right to intellectual property and the Regulations of the EU, as well as the authority of Republics, members of the State union of S and M, the Republic of Serbia has, with the purpose of preventing importing and exporting forgery and piracy goods, by the regulations of the Customs Law, prescribed the customs procedure with the goods that make infraction to the rights of intellectual property. In this light, the provisions of our customs regulations are completely in accordance with international and European standards concerning customs treating the right to intellectual property.

²⁴ Milan Gajović: Nedostatak propisa štiti pirate, Politika 13. jul 2002.